

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma kopsavilkums par priekšlikumu regulai par ECRIS-TCN

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu.)

(2018/C 55/05)

Ar pašreizējo ECRIS sistēmu, kas izveidota ar Padomes Pamatlēmumu 2009/315/TI⁽¹⁾, tiek atbalstīta informācijas apmaiņa par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās galvenokārt tiesu iestāžu sadarbības kontekstā. ECRIS var tikt izmantota arī citiem mērķiem, ne tikai kriminālprocesam, atbilstoši pieprasījuma iesniedzējas dalībvalsts un pieprasījuma saņēmējas dalībvalsts tiesību aktiem. Lai gan pašreizējo ECRIS sistēmu var izmantot attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem (turpmāk tekstā – “TCN”), tas netiek darīts efektīvi. Tādēļ uzlabojumi ir pamatoti.

ECRIS efektivitāte attiecībā uz TCN tika uzsvērtā ES Drošības programmā un kļuva par 2017. gada likumdošanas prioritāti. Jau 2016. gadā Komisija pieņēma priekšlikumu direktīvai, ar ko groza spēkā esošos tiesību aktus un ievieš uzlabojumus attiecībā uz TCN ar decentralizētas sistēmas palīdzību, izmantojot indeksfiltru ar pirkstu nospiedumiem, kas tiek uzglabāti kā sajauktas veidnes. Šim risinājumam radās tehniskas problēmas. Ar priekšlikumu regulai par ECRIS-TCN, kas pieņemts 2017. gada 29. jūnijā, izveido ES centrālo datubāzi, kurā tiek uzglabāta informācija par TCN identitāti, tostarp pirkstu nospiedumi un sejas attēli, un tā ir paredzēta lietošanai pēc meklēšanas principa “trāpījums/nav trāpījuma”, lai identificētu dalībvalsti, kuras rīcībā ir informācija par notiesājošu spriedumu krimināllietā, kas pasludināts attiecībā uz TCN. Turklāt priekšlikums centrālās ECRIS-TCN sistēmas izveidei ir daļēji pamatots kā atbalsts ES liela mēroga sistēmu turpmākajai sadarbībai brīvības, drošības un tiesiskuma jomā.

EDAU seko lietas materiāliem no sarunu uzsākšanas brīža par ECRIS izveidi. EDAU jau ir sniedzis divus atzinumus un atzinis efektīvas informācijas apmaiņas gan attiecībā uz ES valstspiederīgajiem, gan uz TCN nozīmīgumu. Šī nostāja saglabājas nemainīga.

Šajā atzinumā ir aplūkoti konkrēti jautājumi, kas izvirzīti regulas priekšlikumā. Vajadzības gadījumā tas attiecas uz direktīvas priekšlikumu, jo abi priekšlikumi ir paredzēti savstarpēji papildinoši. EDAU izvirza četrus galvenos jautājumus un citus papildu ieteikumus, kas sīkāk izklāstīti atzinumā. Kopumā EDAU iesaka, ka, tā kā ES pieņēma ECRIS sistēmu pirms Lisabonas līguma, ar šiem jaunajiem direktīvas un regulas priekšlikumiem ir jāpanāk sistēmas atbilstība LESD 16. pantā un ES Pamattiesību hartā noteiktajiem standartiem, tostarp prasībām attiecībā uz jebkādiem likumīgiem pamattiesību ierobežojumiem.

Ir jāveic ietekmes novērtējums par ES centrālās sistēmas nepieciešamību, ņemot vērā arī visu liela mēroga ES datubāzu pārvaldības koncentrācijas vienā aģentūrā ietekmi brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Savstarpējās sadarbības paredzēšana šajā kontekstā būtu priekšlaicīga, jo vispirms ir jānosaka šā jēdziena juridiskais pamats un jānodrošina tā atbilstība datu aizsardzības principiem.

Datu apstrādes mērķi, izņemot kriminālprocesu, kuriem ECRIS un ECRIS-TCN paredzētas, ir skaidri jānosaka saskaņā ar datu aizsardzības principu attiecībā uz mērķa ierobežojumu. Tas attiecas arī uz Savienības iestāžu piekļuvi, kas ir jānovērtē arī, ņemot vērā tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi pret ES valstspiederīgajiem un TCN. Attiecībā uz jebkādu ES iestāžu piekļuvi ir jāpierāda tās nepieciešamība, proporcionalitāte, atbilstība ECRIS mērķim, un tā ir izmantojama tikai attiecīgajiem uzdevumiem, kas ietilpst šo ES struktūru pilnvarās.

Attiecīgo personas datu, kas ir ļoti sensitīvi, apstrādē ir stingri jāievēro nepieciešamības princips: “trāpījums” ir jāuzsāk tikai tad, ja pieprasījuma saņēmējai dalībvalstij saskaņā ar tās tiesību aktiem ir atļauts sniegt informāciju par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās citiem mērķiem nekā kriminālprocesa ietvaros. Pirkstu nospiedumu apstrādes tvērumam ir jābūt ierobežotam un apstrāde ir veicama tikai tad, ja

⁽¹⁾ OV L 93, 7.4.2009., 23. lpp.

konkrēta TCN identitāti nav iespējams noskaidrot ar citiem līdzekļiem. Attiecībā uz sejas attēliem EDAU iesaka veikt vai (ja tas jau ir veikts) padarīt pieejamu uz pierādījumiem balstītu novērtējumu par nepieciešamību vākt šādus datus un izmantot tos pārbaudes vai arī identifikācijas nolūkos.

Regulas priekšlikumā *eu-LISA* ir neprecīzi kvalificēta kā datu apstrādātājs. EDAU iesaka nozīmēt *eu-LISA* un dalībvalstu centrālās iestādes par kopīgiem pārziniem. Turklāt EDAU iesaka skaidri norādīt pastāvīgajā noteikumā, ka *eu-LISA* atbild par jebkuru šā regulas priekšlikuma un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 45/2001⁽¹⁾ pārkāpumu.

1. IEVADS UN PAMATINFORMĀCIJA

1. Eiropas Komisija 2017. gada 29. jūnijā publicēja priekšlikumu regulai, ar ko Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (*ECRIS-TCN* sistēma) papildināšanai un atbalstam izveido centralizētu sistēmu to dalībvalstu identificēšanai, kurām ir informācija par notiesājošiem spriedumiem par trešo valstu valstspiederīgajiem un bezvalstniekiem (TCN), un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011 (turpmāk tekstā – “regulas priekšlikums”)⁽²⁾. Priekšlikumam ir pievienots analītisks apliecinošais dokuments⁽³⁾. Tajā pašā dienā Eiropas Komisija pieņēma pirmo statistikas ziņojumu par informācijas, kas iegūta no sodāmības reģistriem, apmaiņu starp dalībvalstīm Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmā (*ECRIS*), kā paredzēts Padomes Lēmuma 2009/316/TI 7. pantā⁽⁴⁾.
2. Regulas priekšlikuma mērķis ir uzlabot informācijas apmaiņu par TCN un ES pilsoņiem, kuri ir arī trešās valsts valstspiederīgie. Pastāvošās *ECRIS* sistēmas pamatprincips ir tāds, ka informācija par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās, kas pasludināti attiecībā uz ES valstspiederīgajiem, var tikt iegūta no šīs personas pilsonības dalībvalsts, kurā tiek glabāti visi notiesājošie spriedumi neatkarīgi no tā, kur ES tie tikuši pasludināti. Attiecībā uz TCN katra dalībvalsts uzglabā tās pasludinātos notiesājošos spriedumus un rezultātā informācijas pieprasījums ir jānosūta visām dalībvalstīm. Atbilžu sniegšana uz “vispārējiem pieprasījumiem” pēc Komisijas domām rada administratīvu slogu un augstas izmaksas, ja *ECRIS* tiktu sistemātiski izmantota informācijas par TCN iegūšanai. Dalībvalstis negribīgi izmanto sistēmu. Saskaņā ar statistikas ziņojumu 10 % no pieprasījumiem attiecas uz TCN⁽⁵⁾, un tādēļ TCN sodāmības vēsture nav pieejama, kā tas bija paredzēts⁽⁶⁾. *ECRIS* efektivitātes uzlabošanu attiecībā uz TCN paātrina ES Drošības programma⁽⁷⁾, un tā ir viena no 2017. gada likumdošanas prioritātēm⁽⁸⁾.
3. Ar regulas priekšlikumu papildina Komisijas 2016. gada 19. janvāra priekšlikumu direktīvai, ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2009/315/TI attiecībā uz informācijas apmaiņu par trešo valstu valstspiederīgajiem un attiecībā uz Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmu (*ECRIS*) un ar ko aizstāj Padomes Lēmumu 2009/316/TI (turpmāk tekstā – “direktīvas priekšlikums”).
4. Abiem priekšlikumiem ir kopīga tādas sistēmas izveidošana, lai identificētu dalībvalstis, kuru rīcībā ir informācija par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās, kas pieņemti attiecībā uz TCN un ES valstspiederīgajiem, kuriem ir arī trešās valsts valstspiederība. Direktīvas priekšlikumā paredzēta decentralizēta sistēma, t. i., nepastāvēs viena ES datubāze ar attiecīgo informāciju, bet katra dalībvalsts uzturēs “indeksfiltra” datni. Šajā datnē paredzēts ievadīt informāciju par TCN no dalībvalstu sodāmības reģistra šifrētā veidā un to izplatīt visās dalībvalstīs. Pēc tam dalībvalstis saskaņot savu datus attiecībā pret datni un pēc principa “trāpījums/nav trāpījuma” atrastu, kurām dalībvalstīm ir informācija par TCN sodāmību. Jau direktīvas priekšlikumā bija paredzēta pirkstu nospiedumu apstrāde, taču pirkstu nospiedumu izmantošana 2016. gada ietekmes novērtējumā tika uzskatīta par vienu no iespējam atšķirībām no regulas priekšlikuma, kurā to izmantošana ir noteikta kā obligāta. Komisija paskaidro, ka teroristu uzbrukumi paātrināja atbalstu sistemātiskai pirkstu nospiedumu izmantošanai identifikācijas nolūkos⁽⁹⁾. Pēc direktīvas priekšlikuma pieņemšanas priekšizpētē atklājās, ka pašlaik nav izstrādātas tehnoloģijas pirkstu nospiedumu salīdzināšanai “viens pret daudziem”, izmantojot jauktās veidnes.

⁽¹⁾ OV L 8, 12.1.2001., 1. lpp.

⁽²⁾ COM(2017) 344 final.

⁽³⁾ SWD(2017) 248 final.

⁽⁴⁾ COM(2017) 341 final. Šim ziņojumam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments SWD(2017) 242 final.

⁽⁵⁾ COM(2017) 341 final, 15. lpp.

⁽⁶⁾ Priekšlikuma paskaidrojuma raksts, COM(2017) 344 final, 2. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2015) 185 final.

⁽⁸⁾ Kopīga deklarācija par ES likumdošanas prioritātēm 2017. gadā, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/joint-declaration-legislative-priorities-2017-jan2017_lv.pdf.

⁽⁹⁾ Priekšlikuma paskaidrojuma raksts, COM(2017) 344 final, 3. lpp.; pievienotais analītiskais apliecinošais dokuments, SWD(2017) 248 final, 3. lpp.

5. Reaģējot uz tehniskajām problēmām, regulas priekšlikumā ir paredzēta centralizēta sistēma, kas ietver TCN burtciparu datus, pirkstu nospiedumus un sejas attēlus. Burtciparu datus un pirkstu nospiedumus var izmantot TCN identifikēšanai, un sejas attēlus sākotnēji var izmantot pārbaudes nolūkos, un, kad tehnoloģija būs pilnveidota, arī identifikēšanai. Notiesāšanas dalībvalsts "centrālā iestāde" datus ievada vietējā ECRIS-TCN sistēmā, no kuras šos datus nosūta uz ES centrālo sistēmu. Pēc principa "trāpījums/nav trāpījuma" pieprasījuma iesniedzēja dalībvalsts var identificēt dalībvalsti, kurā ir informācija par notiesājošu spriedumu attiecībā uz TCN, un pēc tam pieprasīt šo informāciju, izmantojot esošo ECRIS, kas uzlabota ar direktīvas priekšlikumu. Ja identifikācijai izmanto pirkstu nospiedumus, iespējams sniegt arī visus atbilstošos burtciparu datus. ES datubāze ir uzticēta *eu-LISA*, un šajā nolūkā ar regulas priekšlikumu groza *eu-LISA* Regulu (ES) Nr. 1077/2011.
6. Turklāt centralizētās sistēmas risinājums ir saistīts ar paredzēto visu drošības, robežu un migrācijas pārvaldības informācijas sistēmu sadarbību. Faktiski kā viens no centrālās sistēmas izvēles iemesliem tiek uzsvērta sadarbība, nevis esošās tehniskās problēmas⁽¹⁾. ECRIS ir iekļauta arī Padomes Ceļvedī ar mērķi uzlabot informācijas apmaiņu un informācijas pārvaldību un veicināt sadarbību⁽²⁾. ETIAS priekšlikumā ir paredzēta arī sadarbība ar ECRIS⁽³⁾.
7. Paredzēts, ka pēc savstarpējas saskaņošanas abi priekšlikumi būs savstarpēji papildinoši. Lai gan regulas priekšlikumam ir jāattiecas uz jautājumiem, kas attiecas uz centralizēto sistēmu, direktīvas priekšlikumā ir jāreglamentē vispārējās dabas jautājumi, kas saistīti ar ECRIS darbību attiecībā gan uz TCN, gan arī ES valstspiederīgajiem⁽⁴⁾. Eiropas Parlamenta *LIBE* komiteja pieņēma ziņojumu par direktīvas priekšlikumu 2016. gadā⁽⁵⁾, savukārt attiecībā uz regulas priekšlikumu ziņojuma projekts tika pieņemts 2017. gada 30. oktobrī⁽⁶⁾ Padome vispirms pārtrauca sarunas par direktīvas priekšlikumu pēc tam, kad dalībvalstis 2016. gada 9. jūnijā Padomē pieprasīja Komisijai iesniegt priekšlikumu par centralizētas sistēmas izveidi⁽⁷⁾, un pašlaik izskata abus priekšlikumus paralēli⁽⁸⁾.
8. ECRIS-TCN ir svarīga iniciatīva attiecībā uz informācijas sistēmām brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. EDAU seko lietas materiāliem no sarunu uzsākšanas brīža par ECRIS izveidi. Pirmo atzinumu par ECRIS publicēja 2006. gadā⁽⁹⁾, kas pēc tam tika izveidota ar Padomes Pamatlēmumu 2009/315/TI, un 2016. gadā EDAU Atzinumā 3/2016 pievērsās direktīvas priekšlikumam⁽¹⁰⁾.
9. Abos atzinumos EDAU atzina no notiesāto personu sodāmības reģistra iegūtās informācijas efektīvas apmaiņas nozīmīgumu, kā arī nepieciešamību izveidot sistēmu, kas varētu efektīvi darboties attiecībā trešo valstu valstspiederīgajiem, jo īpaši saistībā ar ES Drošības programmas pieņemšanu⁽¹¹⁾. Šī nostāja saglabājas nemainīga.
10. Šis atzinums pamatojas uz Atzinumu 3/2016, un tajā aplūkoti konkrēti regulas priekšlikumā izvirzītie jautājumi. Kur nepieciešams, atzinumā ir arī atsauce uz direktīvas priekšlikumu. EDAU 2. sadaļā aktualizē galvenos jautājumus un sniedz ieteikumus to risināšanai. Papildu problēmas un ieteikumi turpmākiem uzlabojumiem ir aprakstīti 3. sadaļā.

⁽¹⁾ Priekšlikuma paskaidrojuma raksts, COM(2017) 344 final, 3. lpp.

⁽²⁾ Ceļvedis ar mērķi uzlabot informācijas apmaiņu un informācijas pārvaldību, tostarp sadarbības risinājumus, tieslietu un iekšlietu jomā, 9368/1/16, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9368-2016-REV-1/lv/pdf>; Padomes pirmais ziņojums, 2016. gada 8. novembris, <http://statewatch.org/news/2016/dec/eu-council-info-exchang-interop-sop-13554-REV-1-16.pdf>; Padomes otrais ziņojums, 2017. gada 11. maijs, <http://www.statewatch.org/news/2017/may/eu-council-information-management-strategy-second-implementation-report-8433-17.pdf>.

⁽³⁾ COM(2016) 731 final.

⁽⁴⁾ Priekšlikuma paskaidrojuma raksts, COM(2017) 344 final, 4. lpp.

⁽⁵⁾ A8-0219.2016.

⁽⁶⁾ PE 612.310v01-00.

⁽⁷⁾ Padomes (TI) sanāksmes rezultāti, 9979/16, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9979-2016-INIT/en/pdf>.

⁽⁸⁾ Skatīt *Coreper* darba kārtību, 2017. gada 29. novembris, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/CM-5236-2017-INIT/en/pdf>.

⁽⁹⁾ EDAU atzinums attiecībā uz priekšlikumu Padomes Pamatlēmumam par to, kā organizējama un īstenojama no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm (COM(2005) 690 galīgā redakcija) (OV C 313, 20.12.2006., 26. lpp.), https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/06-05-29_criminal_records_lv.pdf.

⁽¹⁰⁾ EDAU Atzinums 3/2016 par ECRIS, https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-04-13_ecris_en.pdf.

⁽¹¹⁾ EDAU Atzinums 3/2016 par ECRIS, 12. lpp. ar turpmāku 38. atsauci uz EDAU 2006. gada atzinumu.

3. SECINĀJUMI

66. Pēc priekšlikuma par ECRIS-TCN rūpīgas analīzes EDAU sniedz turpmāk norādītos ieteikumus.
67. EDAU iesaka, izveidojot jaunu ES centrālo datubāzi un grozot spēkā esošos tiesību aktus, ar kuriem reglamentē ECRIS, ņemt vērā ES Pamattiesību hartas prasības par likumīgu pamattiesību ierobežošanu un nodrošināt personas datu pietiekamu aizsardzības līmeni regulas priekšlikuma kontekstā.
68. EDAU jo īpaši atgādina par nepieciešamību sniegt objektīvus pierādījumus nepieciešamībai izveidot centralizētu sistēmu ES līmenī. Šajā kontekstā sadarbība ir vispirms jānovērtē, ņemot vērā tās ietekmi uz pamattiesībām, un tās mērķi ir skaidri jādefinē kopā ar ECRIS mērķiem. Regulas priekšlikumam attiecībā uz šo aspektu, kā arī visu sistēmu koncentrāciju vienā vienīgā aģentūrā ir jāpievieno pienācīgs ietekmes novērtējums attiecībā uz pamattiesībām uz privātumu un datu aizsardzību.
69. Jaunās ES centrālās datubāzes izveidei un spēkā esošo ECRIS reglamentējošo tiesību aktu grozīšanai ir jāatbilst prasībām par likumīgu pamattiesību ierobežošanu saskaņā ar pastāvīgo judikatūru. Šajā nolūkā datu apstrāde mērķiem, kas nav kriminālprocess, kuram ECRIS un ECRIS-TCN ir paredzētas, ir jānovērtē no to nepieciešamības un proporcionālītātes viedokļa un skaidri jādefinē saskaņā ar datu aizsardzības mērķa ierobežojuma principu. Turklāt Savienības struktūru, piemēram, Eiropola, piekļuvei ECRIS-TCN ir jāatbilst pašreizējās ECRIS mērķim un tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi pret ES valstspiederīgajiem un TCN, un jābūt izmantojamai tikai tādiem to pilnvarās ietilpstošiem uzdevumiem, kuru izpildei piekļuve ir nepieciešama. Jebkurš paredzamais pašreizējo mērķu paplašinājums ir jāsteno ar pastāvīgo noteikumu (nepietiek ar apsvērumu).
70. Tā kā ECRIS-TCN ietver tādu personas datu apstrādi, kas pēc sava rakstura ir ļoti sensitīvi, EDAU iesaka iekļaut attiecīgus nosacījumus personas datu apstrādei saskaņā ar nepieciešamības principu: "trāpījums" ir jāuzsāk tikai tad, ja pieprasījuma saņēmējai dalībvalstij saskaņā ar tās tiesību aktiem ir atļauts sniegt informāciju par notiesājošiem spriedumiem krimināllietās citiem mērķiem nekā kriminālprocesa ietvaros. Pirkstu nospiedumu apstrādes tvērumam ir jābūt ierobežotam un apstrādei ir jābūt veicamai tikai tad, ja konkrēta TCN identitāti nav iespējams noskaidrot ar citiem līdzekļiem. Attiecībā uz sejas attēliem EDAU iesaka veikt vai padarīt pieejamu uz pierādījumiem balstītu novērtējumu par nepieciešamību vākt šādus datus un izmantot tos pārbaudes un/vai identifikācijas nolūkos.
71. Turklāt *eu-LISA* un dalībvalstu centrālās iestādes ir jānozīmē par kopīgiem pārziniem, jo tie kopīgi atbild par paredzēto apstrādes darbību mērķu un līdzekļu noteikšanu. *eu-LISA* nozīmēšana par datu apstrādātāju pienācīgi neatspoguļotu pašreizējo stāvokli un neveicinātu augsta datu aizsardzības līmeņa vai dalībvalstu likumīgo interešu nodrošināšanu. Turklāt ECRIS-TCN priekšlikumā ir skaidri jānosaka *eu-LISA* atbildība par jebkuru šā regulas priekšlikuma vai Regulas (EK) Nr. 45/2001 pārkāpumu.
72. Papildus iepriekš aprakstītajiem galvenajiem jautājumiem EDAU ieteikumi šajā atzinumā attiecas uz ieteikto tiesību normu uzlabojumiem attiecībā uz:
- atsaucēm uz Direktīvas (ES) 2016/680 un Regulas (EK) Nr. 45/2001 piemērojamību,
 - datu subjektu tiesībām,
 - statistiku, centrālo repozitoriju un uzraudzību,
 - datu drošību,
 - EDAU lomu,
 - valsts uzraudzības iestādēm.
73. EDAU joprojām ir pieejams turpmāku ieteikumu par regulas un direktīvu priekšlikumu sniegšanai arī attiecībā uz visiem deleģētajiem vai īstenošanas aktiem, ko varētu pieņemt saskaņā ar ierosinātajiem instrumentiem un kas attiecas uz personas datu apstrādi.

Briselē, 2017. gada 12. decembrī

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI